

דבר ה כנסת

12

ישיבות מ"ו—מ"ח / כ"ג—כ"ה בטבת התשמ"ב / 18—20 בינואר 1982

יב/מושב שני

הישיבה הארבעים-ושש של הכנסת העשירית

יום שני, כ"ג בטבת התשמ"ב (18 בינואר 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 17:03

א. הספד לחבר הכנסת משה חריף ז"ל

בין מטר רגשי ההשתתפות באבלה של הכנסת הגיעו
מברקי תחומים משגרים מצרים בישראל, מראש העדה
הדרוזית ומשר הביטחון.

דברים לזכרה של דמות ייחודית זאת, שצמחה בישראל
החדשה, יושמעו בישיבת הכנסת במלאות השבעה, הווי אומר
ביום ב', א' בשבט התשמ"ב, 25 בינואר 1982.
יהא זכרו ברוך ועמנו לעד.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של המנוח)

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אני מצטער על האיתור בפתחת הישיבה,
שקרה בגלל ההלוואה ותקלה שקרתה בדרך לאוטובוס שהסיע
את חברי הכנסת.

היו"ר מ' סבידור:
אני מבקש לקום.

הכנסת שרויה באבל על מותו הטרגי של חבר הכנסת משה
(מוסה) חריף, שנקטף מאתנו כנסיכות טרגיות בתאונה
קטלנית, כשרעייתו ובנו נספו יחד עמו, במוצאי-שבת, כ"א
בטבת התשמ"ב, 16 בינואר 1982.

אנו מתייחדים עם זכרו, ומביעים רגשי השתתפות באבלם
הכבד של שרידי המשפחה, בצערם העמוק של חברי הקיבוץ
צרעה ובכאבה המייסר של התנועה, שאותה שירת כנאמנות,
כדכקוֹת ובמרץ במשך רוב שנות חייו וגמגמה עם מנהיגיה
הכולטים והמבטיחים.

ב. דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת ליושב-ראש הפרלמנט האיסלנדי

מר טורקוולדר גרדר קריסטיאנסון

ודאי יזכרו הוותיקים בינינו, כי יושב-ראש הפרלמנט
הקודם, מר בירגיר פינסון, נתכבד בנאום מטעם כל הפרלמנטים
בעת חנוכת הכנסת ביום י"ד באלול התשכ"ו, 30 באוגוסט
1966.

אכן צפויים לנו מפגשים ושיחות מרתקים ומעניינים עם
אורחנו המכובד, שוודאי יעשירו הדדית את מטען ידיעותינו על
הבעיות המנסרות בחלל שתי המדינות, דבר העשוי לתרום
להידוק נוסף של קשרי הידידות בין שתי ארצותינו
הקטנות-הגדולות. הרגשתי "קטנות", מבחינת אוכלוסין,
ו"גדולות" — מבחינת העבר והרוח המפעמת בעמיתן. והרי
הכריות בעולם, לרבות פוליטיקאים ופרלמנטרים, נוטים לחזור
על המשנה עתיקה-יומין, להחליף מידה בגדולות, ובלעז —
The ancient fallacy to mistake size for grandeur.

כשם הכית, כשמכם וכשמי, הנני מאחל לאורחנו הנכבד
שבוע מהנה ועשיר בתוכן.

היו"ר מ' סבידור:

הנני מקדם בברכה את האדון טורקוולדר גרדר
קריסטיאנסון, יושב-ראש הפרלמנט האיסלנדי, אשר מכבד
אותנו בנוכחותו ביציע במסגרת ביקורו כארץ כאורה הכנסת.

איסלנד היא דלת אוכלוסין, כ־230,000 נפש כלכד, אך
עשירה ברוח, שהרי לעמה יצאו מוניטין בראשון בעולם
בקריאת ספרים, והסאגה שלהם היא מן המפורסמות בעולם.
ייתכן שמכאן נובעים הקשר האמין והידידות של האיסלנדים
לעם הספר, ישראל. זוהי ארץ בעלת עבר עשיר, שער מעבר
לימים ועם הדובר בשפה המקורית שהצמיחה את הלשונות של
כל עמי סקנדינביה. זוהי ארץ שבמשך רוב חודשי השנה שורר
בה חורף, ולעומת זאת שופע העם אקלים אנושי חם וידידותי.

מעל לכול, לירידנו, כפרלמנטרים, הרי איסלנד היא מולדת
הפרלמנטרים. בית-הנבחרים שלה נוסד בשנת 930 לספירה,
והקדים כ־300 שנה את הפרלמנט הבריטי, על כך גאוותו של
העם.

חוברת י"ב, ישיבה מ"ו

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת: הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת
— ההתרחשויות בפתחת־רפיח

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

45. התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת מאיר וילנר: 1. הצעת חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על חשומי חובה). (תיקון). התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת ש' הלל, י' חשאי ומ' שטרית: 2. הצעת חוק הרשויות המקומיות (הוצאות משפטיות של עובדי הרשויות). התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת יהודה חשאי: 3. הצעת חוק מס מעסיקים (ביטול). התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת ע' אמוראי ושי' הלל: 4. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון). התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת נפתלי פדר: 5. הצעת חוק השופטים (תיקון) (שינוי בהרכב ועדת המינויים לשופטים). התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת שבח וייס: 6. הצעת חוק־יסוד: הכנסת (תיקון) (שיטת הבחירות). התשמ"ב—1982 — של חברי הכנסת מ' וירשובסקי וא' רובינשטיין.

היו"ר מ' סבידור:
חודה למזכיר הכנסת.

ד. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

היו"ר מ' סבידור:
מאשר.

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):

כמו כן אני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה דלהלן: בישיבת הכנסת מימ"ד בטבת התשמ"ב, 30 בדצמבר 1981, הוחלט להעביר את ההצעה לסדר־היום של חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמולוני בנושא "מספנות ישראל" לוועדה משותפת של ועדת הכלכלה וועדת העבודה והרווחה. ועדת הכנסת, בישיבתה היום, כ"ג בטבת התשמ"ב, 18 בינואר 1982, החליטה כי הוועדה המשותפת תהיה בת 8 חברים, 4 מכל ועדה. יושב־ראש הוועדה יהיה חבר ועדת הכלכלה.

היו"ר מ' סבידור:
חודה ליושב־ראש ועדת הכנסת.

ה. ההתרחשויות בפתחת־רפיח

מוסה חריף לא יכול היה לסלוח, הן לממשלה והן לחלק מן המתיישבים בחבל־יימית, על מוכרם בכסף את ייחודיות הדרך של ההתיישבות העובדת ואת ערכיה. של ההתיישבות הזאת בעבור פיצויים, מוסה התעצב והתקומם בראותו מתיישבים מרבים נכסים, כאשר הם ההתיישבות עצמה מורידים מנכסיה, משפילים אותה וגוררים אותה מן המרחבים הפתוחים אל הסמטאות הצרות והאפלות של הבורסה, של תיווך הדירות ושל עסקי הקרקעות.

לא לי לספור למוסה חריף, ולא עכשיו, רק זאת עוד אומר: הוא היה תמיד איש התלם העמוק ולא התלם המתרחב, ולא התלם המתפשט. הוא היה בן יקר כמשפחה של עובדי האדמה, ולא רצה כי יטעו בו וישיכו אותו למשפחה של העובדים לאדמה. יש הבדל גדול, חברי, חברי הכנסת, בין לעבוד את האדמה ובין לעבוד לאדמה.

חברי הכנסת, חלפו שלושה שבועות מאז חברי, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואני העלינו את הנושא הזה של המצב כימית, ההתפתחויות, ההתרחשויות כימית, ומאז נפלו

היו"ר מ' סבידור:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת נ' לורך:

ברשות יושב־ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי היום הונחו על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם: א. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון) (אזרחים ישראלים המשרתים בחו"ל). התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת חיים הרצוג: ב. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון) (סייג למינוי). התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת מיכאל בריזור: ג. הצעת חוק לחיקון פקודת הרוקחים (תיקון) סעיף 63. התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת משה שחל: ד. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון) (עבירות תנועה). התשמ"ב—1982 — של הכנסת אמנון רובינשטיין: ה. הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (עבירה שיש עמה קלון). התשמ"ב—1982 — של חבר הכנסת דוד מגן: ו. הצעת חוק הגנת הדייך (תיקון) סעיף

היו"ר מ' סבידור:

הודעה ליושב־ראש ועדת הכנסת.

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בישיבת הכנסת מימ"ד בטבת התשמ"ב, 6 בינואר 1982, החליטה הכנסת להעביר את הדיון בהצעות לסדר־היום של חברי הכנסת שושנה ארבל־אלמולוני, אמנון לין וגאולה כהן, בנושא: "ריבוי מעשי שוד בירושלים", לוועדה משותפת של ועדת הפנים ואיכות הסביבה וועדת הכספים.

ועדת הכנסת בישיבתה היום, כ"ג בטבת התשמ"ב, 18 בינואר 1982, החליטה להציע לכנסת לשנות את החלטתה הנ"ל ולקבוע כי הדיון בנושא יתקיים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מבקש לאשר הודעה זו.

היו"ר מ' סבידור:

אנו עוברים לסדר־היום — ההתרחשויות בפתחת־רפיח. לדיון הוקצו שעתים. אני מזמין את חבר הכנסת יוסי שריר.

יוסי שריר (המעצר):

אדוני היושב־ראש, חברי, חברי הכנסת, קשה מאוד לעבור לסדר־היום. לשגרת החיים הפרלמנטריים. עדיין מלווים אותנו המראות הנוגים, הכואבים, של צרעה. ראינו כיצד אדם נעקר מנוף חייו, מנוף מחשבתו, מנוף חובותיו. בעצם היו אלה המראות שבין צרעה לבין אשתאול, בין צרעה לבין בית־שמש, כי זה היה מרחב החיים, מרחב החשיבה של חברנו מוסה חריף. זיכרוננו לברכה, ואת המרחב הזה הוא רצה לקיים כעולם אחד וכעולם מלא.

חברנו מוסה חריף זיכרוננו לברכה היה צריך לעמוד כאן, במקום זה, בסיום הדיון ולהביא בשם סיעתו־סיעתנו את הצעות הסיכום שלנו. אינני יודע מה הנוסח המדויק שהיה יוצא מתחת ידו, אך אני יודע היטב מה היה כאבו העמוק בזמן האחרון, ואין לי ספק כי לכאב הזה היה ניתן ביטוי. חבר הכנסת

יוסי שרדי (המעריך):

לא, לי אין שום רגשות אשם.

גאולה כהן (התחיה):

אין לך רגשות אשם?

יוסי שרדי (המעריך):

לא, לי אין שום רגשות אשם, ועוד מעט תשמעי על רגשות האשם שאין לי ועל רגשות הנוחם שאין לי ועל רגשות החרטה שאין לי. אינני רוצה להשיב על קריאות ביניים, וודאי שאיני רוצה להשיב על קריאות ביניים של אנשים, שמידת הלגיטימיות של הדיון הזה, המתנהל כאן היום, היא בעיניהם ומבחינתם מידה קלושה ביותר.

גאולה כהן (התחיה):

להיפך.

יוסי שרדי (המעריך):

הרי בלאו הכי הרישום של הדיון הזה אינו ניכר בכס, כמו הרישום של דיונים אחרים ושל החלטות אחרות, ולכן השאלה היא מה מידת הלגיטימיות של קריאת הביניים ומה מידת הלגיטימיות של התשובה על קריאת הביניים.

גאולה כהן (התחיה):

בריוק ההיפך.

יוסי שרדי (המעריך):

אני חושש, שימית הופכת להיות כמו גידול ממאיר בגופנו. אנחנו יודעים מתי הגידול הזה יטולק — ב-26 באפריל.

גאולה כהן (התחיה):

זה לא גידול.

יוסי שרדי (המעריך):

אבל האם הגידול הזה איננו משאיר שלוחות בגופנו הלאומי? נדמה לי שאנחנו נרצה לשכוח את ימית, נהיה חייבים לשכוח את ימית למען הבריאות הלאומית שלנו, למען החוסן הלאומי שלנו.

גאולה כהן (התחיה):

גם את יהודה ושומרון.

יוסי שרדי (המעריך):

אם לא נשכח, אם לא נשכח את ימית, תשכח אולי ימינו.

מה קרה בשלושת השבועות? ניתנו 4.1 מיליארדי שקל, ומי נתן את הסכום הפנטסטי הזה? נתן את הסכום הזה שמחה ארליך, האיש שחשבונותי נחשבו עליו, האיש שחשבונותי נשתכשו עליו כמי שהיה שר אוצר, ועכשיו שמחה ארליך, שהחשבונוט נשתכשו עליו כשר אוצר, רוצה ליטול על עצמו את התפקיד של שר ההיסטוריה ולנקוב במחיר השלום: כי שמחה ארליך אומר לנו שזהו מחיר השלום, אבל זה איננו מחיר השלום, רבותי חברי הכנסת, אלא זהו מחיר החור. כי לא העכבר גנב, אלא החור גנב, ואת החור הזה מנקבת הממשלה. זה שלוש שנים הולכת הממשלה ומנקבת את החור הזה במשאומתן כושל, במשאומתן בלתי אחראי. החור הוא הפרצה, והפרצה קוראת עכשיו לגנב, ועכשיו לא זו בלבד שתוחבים יד כדי להוציא מכיסנו את דמי הכניעה ואת דמי הסחטיה, אלא אף מנסים לגנוב את דעתנו, כאשר אומרים שזהו מחיר השלום.

לממשלה, לשמחה ארליך ולכל חבריו השרים אנחנו חייבים לומר היום באופן המפורש ביותר: אל תישאו את שם השלום לשווא.

כמה וכמה דברים, המחמירים ומחריפים את התמונה בימית פי כמה וכמה. הייתי, כמובן, יכול לדבר על סכום הפיצויים הענק, הנוור, הסכום הזה שהפתיע את כולנו, שדעת איש מאתנו לא הייתה יכולה לסבול אותו. הייתי יכול לדבר על הפיצויים האלה, על השטף הזה הושוף את כל הערכים, את כל קני המידה, את כל אמות המידה, הייתי יכול לשוב ולדבר, ודיברנו על כך כפעם הקודמת, על התבטלותה של הממשלה, על כניעתה, על התרפסותה, על כך שהיא מבטלת את דעתה, הנחרצת כביכול, מפני דעתם של אחרים. היינו יכולים לדבר על החוק שנעשה פלסתר, וכיצד מערכים את צה"ל, כיצד ממעיטים את דמותו, כיצד מערכים אותו בדברים לא לו: כיצד, כאילו, מגוי וגמור עם הממשלה לפנות, לעשות מעשה, לקחת את החממות ולהעביר אותן למקום אחר, והנה, אל מול ההתנגדות הזאת, הממשלה נכנעת. אנדרטה היו צריכים להעביר — ושוב כניעה, על כל הדברים האלה אפשר היה לדבר כהנה וכהנה, אבל אני רוצה לדבר על דברים שבאופן אישי מדאיגים אותי יותר.

תהיה זאת טעות, חברי הכנסת, לומר שהמצב בימית מחמיר, כאילו ימית נמצאת באיזה שהם ירכתי ארץ, בקצה הדרום, או בקצה הדרום-מערב, והדברים המתרחשים שם כאילו אין להם נגיעה למה שקורה כאן, אבל נדמה לי, שצלה הכבד של ימית הולך ומעביב על כל חיינו, על כל הארץ, כמו ליקוי חמה. אולי אפשר לקרוא לכך ליקוי ארץ-ישראל. אנחנו נמצאים בעיצומו של ליקוי ארץ-ישראל, ארץ-ישראל היפה נאבקת בארץ-ישראל המכוערת, וארץ-ישראל המכוערת גוברת, ידה על העליונה.

גאולה כהן (התחיה):

אינני מבינה.

יוסי שרדי (המעריך):

השאלה היא האם ימית הופכת להיות גידול ממאיר בגופנו, בנוף חיינו הלאומיים.

גאולה כהן (התחיה):

לא הרמת את היד על הליקוי הזה — — —

יוסי שרדי (המעריך):

אנחנו יודעים את יום הניתוח, רבותי חברי הכנסת. 26 באפריל הוא יום הניתוח, אך יש חשש — — —

היור"ר מ' סבירדור:

דקה אחת, בבקשה. חברת הכנסת גאולה כהן.

יוסי שרדי (המעריך):

לי זה לא מפריע.

היור"ר מ' סבירדור:

חברת הכנסת גאולה כהן, "צווישן-רוף", מה שנקרא קריאת ביניים — מילא, אבל מה הקריאה הארוכה הזאת שאיש אינו שומע?

גאולה כהן (התחיה):

בדרך כלל חבר הכנסת יוסי שרדי מגיב על קריאות ביניים, אבל היום הוא לא הגיב על הקריאה.

היור"ר מ' סבירדור:

היא ארוכה מדי. תני לו לדבר.

יוסי שרדי (המעריך):

לא, היום אין לי שום רצון להגיב על קריאות ביניים.

גאולה כהן (התחיה):

— — — יש לך רגשות אשם.

יוסי שרד (המערץ):

ורק כאשר מדובר במי שנמצא מעבר לקו, בשטחים, רק אז אין עימות בין יהודים ליהודים.

ראינו בטלוויזיה — כאשר פועלים, העומדים לאבד את מקום עבודתם, הצינו שניים-שלושה צמיגים, האם לא שלחו אליהם משטרה? מה הדיבור הזה שאין עימות בין יהודים ליהודים? לא שלחו לעצור אותם? כאשר פועלי יהלומים הפגינו לפני כמה שבועות, לא הביאו משטרה, לא הלמו בהם, לא הביאו את האלות? מה זה: אין עימות בין יהודים ליהודים? אין עימות רק במקום אחד, משום שהמתנחל, אך ורק האדם של השטחים, הפך להיות אדון הארץ, והארץ הזו כולה היא הדום לרגליו.

מה עוד קרה בשלושת השבועות האחרונים? בשלושת השבועות האחרונים נתבררה לנו יותר מאשר בעבר איכותה הייחודה, המעליבה, של הקואליציה שלנו. האמת היא שאיש מאתנו לא צריך היה להתפלא. הדברים היו צפויים מראש. לפעמים אני מתפלא שעדיין מתייחסים לקואליציה הזאת כרצינות. לפעמים אני מתפלא שעדיין מתייחסים כרצינות להצהרות אלה או אלה של איש זה או זה בקואליציה. באותו רגע שנודע הסכום — 4.1 מיליארדי שקלים — לא היה כמעט אדם אחד בקואליציה שלא נרתע, שלא התקומם, שלא הגיב בחומרה, אבל כל הדברים הללו, כל ההתרעמות וכל ההתקוממות מסתיימים ברגע אחד, וידוע מראש שהם יסתיימו באותו רגע. באותו רגע של ההתייחסות בחדרו של ראש הממשלה. אז המרי מסתיים, המרד נגמר, ההתקוממות תמה. אז המצפון שובת, אז מתבטלת הדעת, הכול עובר, הכול מתבטל. מה זה מעניין בכלל מה חושבים אנשי הקואליציה? כבר מזמן אני מתעניין בשאלה הזאת. הרי כל מחשבה, מחשבה נכונה או מחשבה מוטעית, הכול מתבטל, הכול כלא היה מאותו רגע שנכנסים לחדרו של ראש הממשלה מנחם בגין. שום איש בקואליציה לא התייצב, ומישהו חושב ששרי הממשלה, אותם שני שרים, יורם איריור וסגן ראש הממשלה, יכולים להוליך שולל ולזרות חול בעיניים? האם הם חושבים שמישהו ילך שבי או ילך שולל אחרי המשחק הכפול הזה של חלוקת העבודה, שיש מי שעושה את המלאכה ויש מי שמתקומם?

אולי בעיני השר שמחה ארליך מכובד יותר, מאשר ההתקוממות המתרפסת הזאת כביכול של שני השרים. מה הם יעשו כדי לבטא את ההתקוממות הזאת, איך הם ייתנו לה ביטוי. האם הם יתפטר, האם הם יעמדו על כך שהנושא יובא לדיון חוזר, האם יעשו את המינוס שבמינוס, האם הם ירמו יד נגד כאן באולם הזה או בכל מקום אחר?

חברי הכנסת, אני שומע שלממשלה שלנו יש טענות כלפי מצרים. אני בטוח שיכולות להיות טענות כלפי מצרים. גם אני שומע את ההצהרות הבאות ממצרים, ולפעמים אלו הן הצהרות מדויקות. אבל לממשלה שלנו — לממשלת ישראל — יש עזות מצח לבוא בטענות למצרים. האם צריך מידה רבה מדי של דמיון כדי להעלות על הדעת ולחשוב מה המצרים חושבים שם, כאשר הם רואים את כל מה שמתרחש בפתחת-רפיח, וכאן אין מדובר בהצהרות אלא במעשים? האם יש אדם אחד במצרים — ואין עליו להיות במצרים, הוא יכול להיות גם כאן או בכל מקום אחר בעולם — שאינו חושד חשד כבד מאוד שיש פה מזימה ושיש פה קנוניה, שאם לא כן הוא אינו מבין מדוע אין שמים קץ להתרחשויות האלה?

אבל אולי הדבר החמור ביותר שקרה בשלושת השבועות האחרונים הוא הצהרתו של ראש הממשלה שאמר — כך

ועוד אומר שמחה ארליך, ואני מצטט: "עליכם להיעקר, כך אנחנו אומרים למתיישי החבל, ולכן אין מחיר בכסף". מה יש כאן באמירה הזו, חברי הכנסת? מה יש באמירה הזו, האומרת: עליכם להיעקר, ולכן אין מחיר בכסף? האם יש כאן היתממות, האם יש כאן צביעות, האם יש כאן כוונות, האם יש כאן העמדת פנים? הרי אחרי ככלות הכול לא מדובר כאנשים ההולכים בשבי, לא כאנשים ההולכים לגלות; אין מדובר כאן בעקורים ואין מדובר כאן בפליטים. מדובר כאן כאנשים שהארץ כולה היא ביתם. נכון, והו חזיון עצוב, והו ניסיון מר, זהו הכרח מתסכל, אבל לא יותר מזה, משום שכאשר אומרים יותר מזה, מאבדים את הפרופורציות; וכאשר מאבדים את הפרופורציות, אזי גם משלמים את המחיר שאין לו כל הצדקה ושכא על חשבון דברים אחרים.

אומרים: זו טרגדיה לאומית. שר החוץ אמר: זו טרגדיה לאומית. זו איננה טרגדיה לאומית. כאשר אומרים במדינת ישראל: טרגדיה לאומית, יש להיזהר מאוד, משום שזאת מדינה של שארית פליטה, משום שזאת מדינה של אודים מוצלים מאש, משום שזאת מדינה של קורבנות מלחמה, משום שזאת מדינה של אלפי הרוגי מלחמה, של עשרות אלפי נכים של מלחמה, של הורים שכולים, של יתומים ושל אלמנות, ובארץ כזאת פניו ימית איננו טרגדיה.

גאולה כהן (התחיה):

הוא יביא לטרגדיה.

יוסי שרד (המערץ):

הכרח מתסכל, ניסיון מר — כן, אבל לא טרגדיה.

יעקב ז'אק אמיר (המערץ):

מתעשרים. אולי תפסיקי.

גאולה כהן (התחיה):

זה ליקוי המוחין הנמצא אצלכם.

יוסי שרד (המערץ):

הוא גם איננה טרגדיה, משום שיש טרגדיה גם בחיי היום-יום.

גאולה כהן (התחיה):

יוסי שרד (המערץ):

לי יש סולם ערכים אחר של טרגדיות. כאשר עוקרים פועל אחד ממקומו, ממקום עבודתו, זו טרגדיה.

גאולה כהן (התחיה):

זו דמגוגיה.

יוסי שרד (המערץ):

זו טרגדיה. משום שכאן מאיימים על צלמו כאדם, על גורל משפחתו, על יכולתו לקיים את משפחתו, לדאוג, להיות אחראי לילדיו, לעתיד ילדיו. זו טרגדיה.

אומרים: אנחנו עושים הכול כדי יהיה עימות בין יהודים ליהודים. אבל זה נכון רק לגבי יהודים של שטחים, משום שאולי הטרגדיה הנוראה ביותר שנפלה בארץ הזאת בשנים האחרונות היא שלא שטחים נועדו לאנשים אלא אנשים נועדו לשטחים, חיים למען שטחים: לא שטחים חיים למען אנשים.

גאולה כהן (התחיה):

יש שטחים גם בחוץ-לארץ.

על כל אלה, ללא יוצא מן הכלל, התרענו מראש, לפני שנתיים היו מוכנים רוב מתיישבי סיני ללכת להתיישבות אחרת. ההודמות הוחמצה. האנשים, שלא מרצונם, הפכו בעיני רבים לספסרי שלום. אתם — ממשלת ישראל — הבאתם אותם לכך.

אנו מותירים אחרינו בסיני נכסים שערכם כשני מיליארדי דולר. לא זו בלבד שממשלת ישראל סברה שאין זה נאה, שאין זה אצילי, שאין זה מכובד לתבוע את תמורתם במסגרת הסכמי השלום, אלא גם לאחר מכן, היא לא טיפלה בעניין כהלכה.

ברשותכם, אקרא מכתב שכתבתי לראש הממשלה מנחם בגין, ב־6 בנובמבר 1978, לפני יותר משלוש שנים: "ברצוני להציע כי תשקול מחדש את עמדתך כאשר לתנאי הסיוע מארצות-הברית, בקשר להסכם השלום עם מצרים ולפינוי סיני, ראשית, ישראל השקיעה בחצירה-האי סיני מאז 1967 סכום של כ־3 מיליארדי דולר במערכות כבישים, חשמל, מים, שדות נפט, שדות חצופה, יישובים חקלאיים, שתי ערים ומתקני תיירות, לבד מערכם הקיים של בסיסים ומתקנים צבאיים. היא זכאית כדין להמרת השקעה זו שתועבר במלואה למצרים" — תמורה שהיא זכאית לקבל אותה ממצרים או מארצות-הברית לחלופין. המכתב ממשיך ודן בסוגיית מחיר הפינוי של סיני ודרך מימונו. לא אלאה את הכנסת ולא אקרא את כולו, שכן מדובר במכתב ארוך, המתארע מראש על התהליכים הצפויים בעקבות הסכם השלום בהקשר שלפנינו.

וכך, תוך ויתור קל דעת על קבלת התמורה של השקעותינו, שאותן אנו מוסרים במסגרת הסכם השלום, הגענו למשא-ומתן עם המתיישבים. חברי הממשלה, לא זו בלבד שמוזמנים את המשא-ומתן, אלא אף לא שעתם לתביעה להעדיף החיישנות חלופית, לאפשר הכרעה הוגנת, מהירה ומכובדת באמצעות בוררות בסוגיה קשה וכבדה זאת, ועל-ידי כך למנוע סבל אנושי כבד מן המתיישבים ומחיר כבד אף יותר לאומה כולה.

ב־8 ביולי 1980, לפני שנה וחצי, בישיבת ועדת הכלכלה של הכנסת, העליתי הצעה להקים מוסד לבוררות, שיקרע בין הממשלה לבין המתיישבים. מבחינה ממלכתית וגם מבחינה חברתית ומוסרית, מבחינת המתיישבים ומבחינת הממשלה גם יחד, שיטת הבוררות יכולה להיות נקייה יותר, נכונה יותר מבחינה ציבורית, מהירה יותר, חוסכת סבל מבחינה עניינית. איש סמכותי, כמו השופט ברנזון למשל, היה יכול להכריע בכל הסוגיות השנויות במחלוקת בחוק זמן קצר. מדוע הדבר לא נעשה? שר שהופיע בפני הוועדה אמר, כי ההצעה איננה נראית לו. וכבוד השופט ברנזון, ב־29 ביוני 1979, כתב לשר החקלאות: "כשלעצמי, מראשית הבעת את דעתי, שכנא לא יהיה מנוס מפתרון הוגן של הבעיות המתעוררות בקשר לפינוי יישובי פתח-תרפיח אלא על-ידי חוק מיוחד של הכנסת, שיקבע את העקרונות היסודיים לפיצוי המתיישבים, אשר ייושמו באופן אינדיבידואלי על-ידי גוף סטטוטורי מיוחד בעל סמכות מחייבת, שיוקם לשם כך". הצעה זאת נדחתה על-ידי הממשלה. כתשובה על מכתבו לכבוד השופט כתב שר החקלאות אריאל שרון: "חששוניך בדבר הידרדרות לפיצויים בלתי סבירים לא יתאמתו". אכן, כפי שכבר נאמר, מאז שחבר ביחיד המקצועי גינה הנבואה למי שיונחם, החששות התאמתו מעל ומעבר לכל חשש. מעל ומעבר לכל ציפייה, מעל ומעבר לכל דאגה. "חששוניך לא יתאמתו" — משיב שר החקלאות לשופט ברנזון שהציע, שהכנסת תתוקק חוק מיוחד, ומוסד בוררות יכריע בכל מקרה של מחלוקת אינדיבידואלית. איזה כושר נבואה של שר ...

התפרסם — "נחושה החלטתי למנוע שפיכות דמים בימת, אפילו יביא הדבר להתפטרות הממשלה". איזה חוסר אחריות משוע. למעשה, ראש הממשלה — ירצה או לא ירצה — בהצהרה הזאת מפקיד את גורל המדינה, את האחריות לגורלה, בידי כל קיצוני. בידי כל מטורף, בידי כל חמום מוח, בידי כל מוכה טנורים, בידי כל מוכה ירח — — —

גאולה כהן (התחיה):

אמרת זאת גם על יהודה ושומרון — — —

יוסי שריד (המערך):

האם ראש הממשלה איננו מזמין בהצהרה הזאת את הירייה? האם לא יימצא אדם אחד מטורף כארץ שלא יראה כזה הזמנה לירייה, ברצונו לשלב את תהליך הנסיגה, ברצונו לנפץ את השלום לרסיסים? האם ראש הממשלה מחפש אליבי?

לראש הממשלה חייבים אנחנו לומר, ששום סיבה בעולם לא תאפשר לו להתנער מאחריות — האחריות לפינוי פתח-תרפיח כמועדה היא כל-כולה עליו, הוא לא יתחמק ממנה ולא ישתמט ממנה.

בני שליטא (הליכוד):

הוא מעולם לא התחמק ממנה. זה רק סיפורים שלך.

יוסי שריד (המערך):

ראש הממשלה הוא זה שיוצא את ימית, ועל מצחו של ראש הממשלה אות הפינוי, ועל גבו — התמיל הכבד של העשונות האבודים, של הטעויות, של הבגידות, של ההבטחות הנשכרות, של הטעויות, של הולכת השולל — בתרמיל היה ראש הממשלה יוצא מימית.

היור' מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת יוסי שריד, אנו מתחילים בדיון. רשות הדיוור לראשון הנואמים, חבר הכנסת גד יעקבי, ואחריו — לחבר הכנסת נפתלי פדר.

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שלפנינו הוא אחד הנושאים הקשים, המרים והכאובים ביותר שעלו על סדר-היום הציבורי מאז קמה המדינה.

יגאל הורביץ (תל"ם):

לפני דקה אמרתם שאינה טרגדיה לאומית.

גד יעקבי (המערך):

אינני מייצג איש מאתנו להקל ראש בחומרת הנושא והבעיה הניצבים לפנינו מאז נחתמו הסכמי קמפ-דייוויד, שכן מדובר בפינויה של התיישבות עירונית וכפרית לאחר שנות עבודה בראשיתיה, הקמת יישובים מפותחים, שנועדו שם על-ידי מקימיהם לזווית. מעצם מהותו, מעצם התרחשותו, זהו כאב, לעם, זהו כאב חריף למתיישבים, מעבר לכל מחלוקת מדינית, פוליטית או אחרת.

אבל, נוסף על הכאב הנורא הזה, באה הממשלה והוסיפה מחל על כישלון, רשלנות על העדר שיקול-דעת ציבורי וממלכתי והחמירה את המצב החמרה יתירה, החמירה אותו ובכך זרחה מלח על פצעי הכאב הזה וגרמה להשתבשות נורמות ציבוריות, ערכים לאומיים ויסודות חברתיים, שבמשך שנים ארוכות ורבות היו נחלת כולנו. תהליך זה מסתיים והולך כאורח מביש, בביוז עיקרון החוק כמעשה של יום יום, בהחמצת ההזדמנות להקמת התיישבות אחרת, חלופית, למתיישבי סיני, במחיר מוסרי כבד ונורא והצמחת מחלל כלכלי שמחירו יהיה כבד מנושא למשק ולחברה.

היתה מוכנה לעשות חילופי שטחים עם ישראל ולהשאיר את חבל-ימיית במקומו. בטוחני שרוב חברי הכיתה הזה היו שמחים לוא היה ניתן לעשות הסכם שלום כתנאים אלה. אך העושים במלאכה נאלצו, כנראה, לקבל את ההכרעה הקשה, וכנסת ישראל ברוב גדול אישרה הסכם זה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להבהיר נקודה אחת בוויכוח הציבורי, לגבי אלה הדורשים משאל-עם בשאלה האם לסגת מסיני. אין מקום לשום דיבורים על משאל-עם. הרי הבחירות האחרונות היו משאל-עם. תנועת התחייה, שמצעה הציע עציית הנסיגה, קיבלה שלושה מנדטים בלבד. הליכוד, שמציעו דיבר על הסכם השלום ונסיגה מסיני, קיבל רוב ברור. הציבור ביטא את עמדתו בהצבעה במחירות ולעקרית היישובים, ולמעשה הוא מסכים לנסיגה מסיני ולעקירת היישובים.

הוויכוח, אדוני היושב-ראש, איננו אם לסגת מחבל-ימיית, אלא מהו מחיר הנסיגה. וכאן יש שאלות רבות. אדוני היושב-ראש, האם באמת יש צורך בסכום פיצויים כל כך גדול כדי להכטיח את הנסיגה? האומנם יש צורך בתביעת המשטחים לסכום כל כך גדול? האומנם יכול אדם שגר בהתיישבות במשך תקופה קצרה יחסית לצבור רווח כה גדול כפיצויים? למשתכנים? מה הם הקריטריונים לקביעת שיעור הפיצויים? האומנם גם פה נכנעים לתביעתם של משתכנים בגלל איום בנשק ובכוח? מה הגבול לשיעור הפיצויים? האם אין כאן פתח מסוכן לאיומים נוספים מצד הציבור בנושאים נוספים? מה יקרה, אדוני היושב-ראש, אם זוגות צעירים יפלוש מחר לדירות וריאיומו להשמש בנשק?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אל תדאג, ישכרו להם את הראש.

מאיר שטרית (הליכוד):

האם גם אז ניכנע? אני מקווה כי לא נעמוד בימים אלה בניסיון כזה. איש סבור, כי יש סכנה רצינית, שמצב זה יחזור על עצמו באופנים שונים. אי-אפשר לדבר, אדוני היושב-ראש, על קיצוצים בחינוך ובשיקום שכונות, כאשר בו בזמן מוסיפים לפיצויים סכומים גדולים מאוד של 800 מיליון שקל, ואני נחרד לראות, מה הן האלטרנטיבות העומדות בפני משרד החינוך אם יחקבל הקיצוץ הקטן ביותר המוצע במשרדו — 2.5% לעומת 5% ו-7.5% — ומה הם הנושאים שייפגעו במערכת החינוך.

אביא כמה דוגמאות: הדבר אומר ביטול התוכנית של שילוב מורשת עדות המזרח, שמחירה 400,000 שקל; ביטול ניסויים ויוזמות פדגוגיים שמחירם 1.7 מיליון שקל; הפסקת כל תקציבי השיקום בחינוך, שכולם עולים מיליון שקל; קיצוץ פרויקט הרווחה ביישובים נחלת-יהודה, תל-מוני, רמת-שקמה, בקעה, ועוד כהנה וכהנה. אם הקיצוץ יהיה בהיקף 7.5%, רשימת היישובים שבהם יקוצץ פרויקט הרווחה תגדל מאוד, ופרויקט הרווחה כמעט יחוסל. ציינתי אך דוגמאות בודדות. לא אוכל, כחבר הכנסת, להביט בעיני אנשים בשכונות המצוקה, כאשר מצד אחד אנחנו מקצצים בחינוך וברווחה, ומצד שני מוסיפים 800 מיליון שקל לפיצויים של תושבי ימית.

אדוני היושב-ראש, חמורה אף יותר בעיני העובדה, כי אנשים מהתנועה לעצירת הנסיגה, הפולשים בצורה לא חוקית למכנים, אינם מוצאים משם על-פיה חוק, טוב היתה עושה הממשלה אילו היתה מפסיקה פעילות זו באכבה, עם הפליטה הראשונה לתל-מיוסוף. חמורה בעיני העובדה, שסגן שר בממשלה יוצא בראש קבוצה לעצירת הנסיגה לארצות-הברית למחות נגד מדיניות הממשלה. אם הוא רוצה לעשות זאת, עליו להתפטר מהמשרה, שאומנם הוא עדיין לא החל לשאת בה.

ולא רק הוא הציע זאת, אלא אף רבים אחרים. אולם, שרים שהופיעו בפני הכנסת ובפני ועדותיה דחו את ההצעה הזאת על הסף פעם אחר פעם. כבמרוץ שליחים הועבר הנושא הרווחה, הקשה והמכאיב הזה מיד ליד בממשלה במהלך השנים הללו. הוא עבר לשתיים-עשרה ידדים במשך השנים האלה. משר לשר, מפקיד לפקיד, ממנכ"ל למנכ"ל. כאילו אין המדובר בגורלם של אנשים, כאילו אין המדובר בגורלם של המשק, כאילו אין המדובר בכבודם של המדינה כולה, כאילו אין המדובר בצורך בהכרעות מהירות שיחסכו כל כך הרבה סבל למדינה ולאזרחיה. ביזוי עצמי, סחבת, הבאת המתיישבים לתחרושה של אובדן עשתונות ומצא יצרו את היורה הרווחה הזאת בפתחת-רפית, עד שהגענו ל-4.1 מיליארדי שקל מחיר הפינוי הזה, ללא קבלת תמורה על נכסים וצידוי ממצרים, תוך יחזור על מענקים מארצות-הברית, תוך יחזור על האפשרות של התיישבות חלופית למתיישבי פתחת-רפית בסני, תוך התעככות בתהליך הפינוי של הציוד והנכסים, תוך ביזוי ועקיפת עיקרון החוק.

בישיבת ועדת הכספים של הכנסת, ב-11 בינואר 1982, אמר חבר הכנסת משה חרף וזכרוננו לברכה: "אני רוצה לפנות מפה אל המתיישבים ולומר להם — זה לא סביר, למרות הפיתוי, למרות הבושה, למרות הכאב, שתעמדו על סכומים כאלה, הפורצים כל ממד וסבירות ריאליים. עלי לבקש מן הממשלה להחזיר את הנושא אליה לשיקול מחדש. על הממשלה לפתור את הבעיה בדרך ציבורית עם קריטריונים אובייקטיביים, אם בדרך של גורם משפטי שיריע בכך ואולי בליתי-ברירה גם בדרך של חקיקה על-ידי הכנסת". אין לי אלא להצטרף לדבריו אלה של חבר הכנסת חרף וזכרוננו לברכה, שהיום, לדאבון לבנו, הבאנו אותו למנוחות.

בימים האחרונים ממש מתחולל באזור סיני, בחבל-ימיית, מחזה שלטון ארוך והוא אולי חמור לא פחות ממחזה הפיצויים, דרך ההכרעה בעניינים ומחירים הכבד. מחזה זה הוא כניעתם של הממשלה, של שלטון החוק, של המופקדים על משטר חקין בארץ, הזאת במסגרת המשטר הדמוקרטי, לתחביבים של קבוצת אורחים, הקובעים איזה ציוד יתפנה, מתי יעברו נכסים, כיצד ייעשו דברים, כאילו המדינה כולה התפרקה מסמכויותיה, כאילו אין עוד משטר הנשען על שלטון חוק, כאילו אין עוד התחייבות אל העתיד, כאילו אין עוד חשיבות לנוכחות, שכלעדיה אין קיום למדינה הזאת כעתיד. על כך חייבת הכנסת להביע את דעתה. מול אלה עליה להתקומם.

גאולה כהן (התחייה):

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, הוא כבר ירד.

רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר שטרית, ואחריו — לחבר הכנסת נפתלי פדר. אני מבקש סליחה מחבר הכנסת פדר על השיבוש שחל.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפעם הראשונה בתולדות המדינה נדרשת הממשלה לעקור יישובים קיימים. זו אינה נסיגה צבאית במלחמה, לא בגלל איום אנוח נסוגים — אלא למען השלום. היה צורך באומץ רב על-מנת לקבל את ההחלטה לחתום על הסכם שלום שכרוך בעקבות יישובים, ומוטב שאעלה את השאלה האם בהסכם שלום אמיתי אכן חשוב כל כך התנאי של גבול מצרים, עד כדי כך שמצרים לא

כל נשכח שהדובר ב־1,400 משפחות. השקיעו מעט מאוד מכסף וקיבלו את רוב הרוש שהופקר בידיהן מכספי המדינה. הפיצוי יגיע קרוב לוודאי ל־60 מיליארד לירות, כלומר 43 מיליון לירות למשפחה בממוצע. כיום ניתן לרכוש דירה מרווחת בתל-אביב או בירושלים ב־10 עד 12 מיליון לירות. חנות ב־4—6 מיליון לירות, משק חקלאי במושב מבוסס במרכז הארץ ב־20 מיליון לירות. כלומר, בידי המפונים יישאר סכום של 20—25 מיליון לירות, שאם ישקיעו אותו בהשקעות בטוחות או בתוכנית חיסכון, יוכלו לקבל עד סוף ימיהם דיבידנד העולה על משכורת חודשית בינונית.

אני מתעלם מהעובדה שמגיע להם פיצוי נאות והוגן על שנות עבודתם ועל מיליו תפקיד ממלכתי. אך זה לא מכבר ראינו בטלוויזיה את מתיישבי הכפרים בגליל, שאיבדו את מקור פרנסתם בגלל המשבר בחקלאות, והם שוקלים לעזוב את המושבים לאחר ישיבה במקום במשך עשרות שנים. אף הם נשלחו על-ידי המוסדות מתוך כוונה ליישב את הגליל. הם קיבלו אדמות טרשים, חיו מרוחקים ממרכז הארץ, ממקורות פרנסה אלטרנטיביים. הם ניסו להוציא את לחמם מאדמה סרבנית, ועתה, עם גבור המשבר, הם אינם מסוגלים להוציא אפילו את לחמם הדל. האם שאלו את עצמם ראש הממשלה והשרים ארליך ושרון, אשר מבנים כל כך את סכלם של אנשים החייבים לנטוש בית, שבו ישבו כעשר שנים, מה מגיע למתיישבי הגליל הנאלצים לנטוש בית, שבו ישבו כשלושים שנה? הרי הם חייבים לעזוב את המקום מסיבה שאינה תלויה בהם, מדוע, אם כן, לא מגיע להם ולא כלום, ולמתיישבי הפתחה, שהכירו רק שנות שקט ושפע, מגיע כל כך הרבה?

אנשי המושבים אינם היחידים העשויים לשאול שאלות שאין עליהן תשובות, שאלות הקשורות בפיצויי חבל-ימית. עולים נשלחו לעיירות הפיתוח, כדי לקיים מצוות פיזור האוכלוסייה, והם מועסקים עד היום הזה במפעלי הטקסטיל, משתכרים כ־4,000 שקלים בחודש. גם הם נאלצו להתגורר באזורי הכפר עם תשתית דלה, בשיכונים עלובים, ומסרו את מיטב שנות חייהם למפעלים, שעתה נסגרים או עומדים על סף סגירה, והם נזרקים לשוק בגיל שבו קשה למצוא תעסוקה, ובלתי אפשרי להסב מקצוע. מה יתן להם המדינה במקרה זה, כאשר ייתכן שבילתי-רצון ייאלצו גם הם לעזוב את המקום ולנדוד למקום שיש בו עבודה? הבה נראה מה מגיע לעובד כזה כפיצוי על שאיבד, שלא באשמתו, את הפרנסה, ויחד עם זאת אולי גם את ביתו. ברוב המקרים עדיין יושב פועל כזה על חקן של "יומ", הקבוע את שיעור פיצוייו במקרה של פיצויים — לשכר של 12 ימי עבודה לכל שנת עבודה במפעל. איש כזה, אם עבר עשר שנים, כשנות וחיקי פתחת-רפיה, יקבל פיצויים של 120 ימי עבודה או 4 חודשי משכורת. אם היה בעל שזר גבוה במפעל שבו עבד, יגיע לפיצויים של 20,000—25,000 שקל. צאו והשוו פיצוי זה כנגד מה שיקבל תושב הפתחה.

אם קיימת אחריות ממלכתית לסבלות האוכלוסייה, ספק אם היא פחותה לגבי תושביהם של מושבים עמוסי גירעונות ועובדי מפעלים ב'רשלים, מאשר לגבי מתיישבי פתחת-רפיה. המפעלים והמושבים הוקמו כדי לקיים באמצעותם יישובים, השומרים על ייחוד אזוריה השוממים של ישראל. כישלונם בשנים האחרונות נובע מהמדיניות הכלכלית, החקלאית והתעשייתית של השרים שרון, ארליך ופז. הם אחראים לעתידם של יושבי מקומות אלה לא פחות מאשר לעתיד מתיישבי פתחת-רפיה.

השר ארליך סבור, כי יש לשלם מחיר מנופח זה, למפוני סיני, משום שזהו "מחיר השלום". לדעת ראש הממשלה, עדיף

ארזי הירושכראש, אני סבור שעל הממשלה לפעול בתקיפות ובמהירות לפינוי מפירי החוק ולהעמדתם לדין, כמו כן, על הממשלה לתת את התשובה התקציבית, כדי שלא לפגוע בשום מחיר במערכת החינוך והרווחה. קיצוץ כזה יפגע בתשתית החשובה מכול לבנייתה של חברה טובה בישראל, התשתית האנושית והחברתית, אשר נפגעה עמוקות במשך הרבה שנים, עובדה שיצרה לנו היום את שכונות המצוקה. ללא הפתרון התקציבי, על הממשלה, לדעתי, לשקול מחדש את שיעור הפיצויים, לקבוע אותם בחוק, ומי שלא יכבד אותו — יפונה בכוח וללא זכויות.

למתיישבים אני רוצה לומר, שבישראל של היום לא חסרים אתגרים חלוציים, אמיתיים לא פחות מהחיישנות, ואולי אף יותר. ראו את ערי הפיתוח בדרום ובצפון, ראו את ירוחם: את מצפה-רמון, את מעלות, את שלומי ועוד, המשוועות לאוכלוסייה נוספת, טובה, בריאה, אדרכא, לכו לשם. תרמו בערים אלו לחברה, לחינוך, והיום מותר לומר — גם לכלכלה.

היו"ר מ' סבידור: רשות הדיבור לחבר הכנסת נפתלי פדר, ואחריו — לחברת הכנסת שולמית אלון.

נפתלי פדר (המערך): אדוני הישכראש, כנסת נכבדה, התמונה המצטיירת מן האירועים בחרובית עגומה ביותר. מפירי חוק משתמשים ברכוש לא להם, מכריזים הצהרות מלחמתיות, והממשלה גרמה יריים. לאנשי "גוש אמונים" מהווה מושב חרובית דגם וחגל למלחמה בפינוי.

בעוד ראש הממשלה מנחם בגין מגייס את כל השפעתו ומפעיל את כל סמכויות כדי לדכא את ההתנגדות בתוך הממשלה נגד פיצויי שוחד למחפשי ימיית — וכל זאת כהנמקה שיש למנוע בכל מחיר "מלחמת אחים" — החלה, למעשה, מלחמה זאת בחרובית.

הסכם "קמפ-חרובית" הוא דוגמה לכיזיו השלטון והחוק. אילו היה אזור כלשהו או קבוצת אזרחים פולשים בירושלים, או בכל יישוב אחר, לדיור לא להם, היו הם מוסלקים בוודאי בכל מחיר ומועברים היישר לבית-הסוהר — מכל מקום, אין לדמיין פשרה בינם לבין המשטרה.

חבר הכנסת חנן פורת הגדיר את הפרשה כ"ניצחון ראשון" של מתנגדי הנסיגה, ואומנם נראה, כי ממשלת בגין אינה מעזה להתמודד עם בעיית הנסיגה. ראש הממשלה נתון בצרה. אין בידי תמורה לקניאם המסריבים לפנות את פתחת-רפיה, ובפרט לאלה הזורמים לשם מדי יום מההתנחלויות ביהודה ובשומרון ומירכוזי "גוש אמונים" במקומות אחרים. לעומת זאת מצא מנחם בגין תמורה למתיישבי הפתחה. חודש ימים לאחר שראש הממשלה נשא דברים נמרצים בפני שגריר ארצות-הברית, סמואל לואיס, והוכיח את הגויים על נטייתם להכות את היהודים ככיסם, הוא כפה על ממשלתו החלטה הבאה למלא את כיסם של יהודים, אם תוחבים כסף מלאו החופניים לכיסם של תושבי סיני — כך סבור ראש הממשלה — מונעים עימות בינם לבין צה"ל.

אין ספק, שמתיישבי חבל-ימית מילאו תפקיד ממלכתי. הם נשלחו למקום חזק להקים בין רצועת-עזה צפופה האוכלוסין לבין סיני. הבדואים המקומיים סולקו מאדמתם, אך לא מהמקום. הם חזרו אליו כשכיהיה של מתיישבי הפתחה. יישובי הפתחה קיבלו תדמית של גחלי אדמותיהם של התושבים המקומיים, כדי להופכם לארסים על אדמותיהם.

על-ידי חוק של הכנסת. וראש הממשלה אמר בהודמנות לא רחוקה, שהוא מסכים אתי, שגם בדואים הם בני-אדם, ויש להם זכויות, וגם הם איש ואשה וילד ובית ומשפחה, והנה אנחנו העתקנו בחוק — וכך מעתיקים בכל העולם — אפילו העתקנו את המשפחות שגרו קודם לכן באותו חבל, שלקחנו אותן כחטא. אבל השורשים באמא-אדמה כה עמוקים, עד כי לממשלת ישראל לא אפתה שכאן יעשו כל המעשים של שקיעת הדמוקרטיה, וכלכד שיראה העולם את הקשר לאמא-אדמה.

כל החבורה הזאת המדברת נגד נסיגה, רבותי, איננה מדברת על ביטחון ישראל. לא ראיתי את המפגנים ליד שדה-עציון ושדה-איתם, שם יש בעיית ביטחון, שם לא ראינו אותם, אבל ראינו אותם מעופפים בטליחות ובקולות, כגון המחזה של הרב המזרחי הזה, מספר שתיים ברישומי כ"ך, ישראל אריאל. הוא נראה כמו נתן העזתי או כמו שבתאי צבי, הקולות שהוא השמיע גם דמו לכך, הטלטלה שהם גורמים, כאשר אנשים באים מקצה הארץ לקצה הארץ — אורזים ופורקים, קונים ומוכרים — ודאי מזכירה את הרוח הרעה של משיחיות שקר.

והממשלה, בעזרת הכנופיה הזאת, החבורה הזאת, חבר המתנכאים האלה, מוכיחה את התיזה שלה. על כן, חוק איננו חוק ואין עוד שוויון בפני החוק, יש אנשים שלגביהם הסגת גבול היא עבירה ומעמידים אותם לדין, אפילו הם יהודים, ויש אנשים שלגביהם הסגת גבול, שוד, גזל, הרס רכוש ושרפת רכוש אינם בחזקת עבירה, ולא זו בלבד אלא שכל המשרדים מפרנסים אותם. משרד הדתות הודיע במפורש שהוא נותן להם כספים. עכשיו ייתן להם ביד רחבה יותר, כי אחד מראשי הכנופיות האלה, החבלנים האלה, נעשה בימים אלה סגן שר הדתות, והוא יוכל לחת ביד רמה יותר, ומשרד השיכון נותן, ומשרד התקלאות, ויש שם מים ויש שם חשמל, וגם גן-ילדים, שהוא יקר מאוד, היום, כששר החינוך מתמקח על חקציבי החינוך. העלו את המחיר לעוטות לסוכמים שהרבה מאוד משפחות אינן יכולות לעמוד בהם. אבל שם הכול חניג אין כסף, להוכיח את האיוולת הלא-רציונלית לאחר שהוחלט על השלום. אבל, מה אנחנו מוכיחים? — ששעל אחר שעל אנחנו נסוגים בתחום שלטון החוק והשוויון בפני החוק, שהממשל הצבאי איננו אמת.

דרך אגב, אני מניחה שקראתם היום בעיתון, כיצד כחבורה של "חירות", בחג פוליטי בראשות שר הביטחון, מכתירים את המפקד הבא של גייסות השריון, ובכן, הסיפורים אצלנו אינם דומים אפילו לאלה הנקוטים בממלכה. אומנם המלך עומד מעל לחוק, כמו ראש הממשלה בגין, שיכול למנות את זה לראש ממשלה בפועל ולמנות את ההוא לממלא מקום וכיוצא באלה, אבל מתחת למלך יש סדרים כלשהם, ואילו אצלנו — מאומה. גם הצבא היום הוא חלק של "החונטה", נפגשים ומחלקים את הדרגות.

שבח וייס (המעריך):
צבא השם.

שולמית אלזי (המעריך):
צבא השם. השאלה היא איזה שם. חבר נכבד מן המעריך אמר, שכימי המבוכה טוב חינוך דתי, מילא, אם השם היה הולך באמת לפנינו. אבל הוא לא התגלה לנו מאז ימי הנביאים. אצלנו אין חושבים עוד על האדם, יש רב ההולך בראש ומריע, ויש כל השוד והגזל של אותם "כעלי שורשים", שנקשרו לאמא-אדמה לאחר חמש או שמונה שנים. איזה קורבן גדול הם

תשלום של סכום גדול ככל שיהיה על-פני פינוי בכוח, שיעלה ברמים, תחרת משמע. הסדרי הפינוי נדחו ממש עד לרגע האחרון כתוצאה מנכונותו של שר הביטחון לשחק בגורל השלום מתוך ציפייה, שמה בתקופה שנותרה עד ה-26 באפריל, אולי עוד יקרה משהו שיאפשר לטרפר את הסדר השלום. המחיר המופרז שיקבלו מפוני סיני אינו מחיר השלום, אלא מחיר המדיניות של טרפוד השלום ביוזמת בגין ושרון, שהצליחו ליצור מצב שבו האלטרנטיבה המוצגת היא בין עימות בכוח לבין תשלום כל מחיר.

צורק מנכ"ל משרד האוצר פרופסור סדן, כאומרו כי את המחיר הסופי ישלמו השכבות החלשות במדינה, או שישכילו מכך מטרות חינוכיות. מכל מקום, חשוב שהציבור, שיתבקש לשלם, ידע כי אינו משלם את מחיר השלום, אלא את המחיר של מדיניות המגדלים הפורחים של שר הביטחון, ואת מחיר הניסיון להכשיל את הסכם השלום.

בפתח-תרפיה נפגשים תאוות הבצע עם רגשי האשם של הממשלה על מסירת הפתחה, והיא מנסה לכפר על אשמתה בתשלום ריבית דריכה, ואילו אנשי התנועה לעצירת הנסיגה מנצלים את הנועם של דורשי הפיצויים לצורכיהם. לפנינו ברית לא-קדושה בין תומר חסר בושה לרוח הרעה.

היו"ר מ' סבידור:
רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלזי, ואחריה — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

שולמית אלזי (המעריך):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבינה שלאחר שהממשלה פסקה בשאלת הכספים — עדיין לא ברור על חשבון מי — אין לה עוד מה לעשות בבית הזה.

אבא אבן (המעריך):
גם הקואליציה.

שולמית אלזי (המעריך):
אדוני היושב-ראש, חבלי-ימית הוקם בחטא ומחפנה בפשע. הוקם בחטא, כי לא היה קושאן, ולא היה בעלות, ולא היה תכנון, ולא היה הסכם ולא היה הסדר. היה אלתור והיתה חמרה רבה. וכאשר עוברים על "לא תחמוד", מתוך תחושה של כוח, עם הרבה מליצות ועם הרבה גיבוי של חלוצים ואנשים טובים, כי אז מותר לעשות הרבה דברים ולהדחיק הרבה דברים, ואז מדינת ישראל, שהיא חברה בארגון העבודה הבינלאומי, נעצמת עיניה מראות כיצד מעבירים נשים וילדים ופעוטות, מספרים בכדיחות הדעת כיצד החלוצים בחבלי-ימית אומרים: "אני לא מבין את הערבוש הזה. הוא מתכופף בכוקר ומתיישר בערב. איך יש לו כוח? וכל זה עבור שכר קטן מאוד".

אך חלפו הימים ומסתבר שהקושאן איננו, והמחשבה היתה קצרת-ראות, שכן מי שמתכנן לטווח ארוך, אדוני היושב-ראש, היה חושב אולי שכדאי להשאיר את המקום הזה שומם, כי יקל יותר לעשות הסכמים, כשצורצים להרחיב גבולות ולהחליף מדבר במדבר, אבל אם החמדה גדולה כל כך, אזי גם מצרים תומדת את האזור הזה.

וכא רגע השלום, והבית הזה הכיר שהמחיר ראוי וכדאי, ויש כמה משפחות שצריכות להתפתות. וקאן מתחיל הפשע. ממשלת ישראל מעוניינת להוכיח לעולם כולו, שאנשי חבלי-ימית כה קשורים לאמא-אדמה, שעליה הם יושבים בין חמש לשמונה שנים, ושורשיהם כה מעוגנים בה, שאי-אפשר לעשות כך סתם הסדר ולהעתיק אוכלוסייה ממקום למקום, דבר המתכצע לרוב, והתכצע לא מכבר בקשר לאלפי בדואים,

לשם? שכן גם זה בא לשרת אילו שהם צרכים של טירוף דעת, וטירוף הדעת הזה מביא לסופה של החברה שלנו. והלואי שאתבדה.

בני שליטא (הליכוד):

הממשלה הודיעה במפורש שהסכם השלום יוכרז.

יעקב גיל (המערך):

מדובר במחיר. חבר הכנסת שליטא. לקצץ בתקציב התינוק ולתת 800 מיליון שקל?

בני שליטא (הליכוד):

גם אני חושב שהמחיר גבוה מדי, אבל לא צריך לדבר בסגנון כזה.

היו"ר מ' סבירור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, קודם כול אני רוצה לברך מעל הבמה הזאת את חבר הכנסת שטרית, על שהעז להניד דברים שלא נהוג לאומרים. לפחות בתקופה האחרונה. הוא אמר את הדברים באומץ, מתוך ספסלי הליכוד.

חברי הכנסת, לפי ידיעות שנתפרסמו לאחרונה במדורי הכלכלה של העיתונות, עסקות ההשקעה של קבוצות מתפנים נחשבות לעסקות הפיננסיות הגדולות ביותר שעלו בחלקה של הבנקאות בשנים האחרונות, וכי יש תחרות עזה בין הבנקים על הכסף. קבוצת מתיישבים שוקלת הקמה של חברת השקעות לניירות ערך הנסחרות בבורסה.

שבת וייס (המערך):

אל תשכח את עורכי-הדין.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כחוגי הבורסה סבורים, כי הפעילות סביב כסף הפיצויים תביא להתעוררות בשוק המניות. כמו כן, כולנו שמענו על משפחות שרכשו שלוש-ארבע חווילות ברעננה, לצורכי השקעה.

חברי הכנסת, האם יעזור אם אומר לכם שכל משפחה מתרוכזת, למשל, שיושבת שם לא יותר מחמש שנים, תקבל סכום כסף השווה לשכר של 77 שנות עבודה, לפי המשכורת הממוצעת במשק, או סכום השווה לקצבה המשולמת מדי חודש ל-3,000 זקנים בישראל? הסכום הוא 46 מיליון לירות לכל משפחה. וכירוע לכם — — —

שר התחבורה ח' קורפור:

שר האוצר אמר: 70 שנות עבודה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מדבר על החשבון שלי, לא של שר האוצר.

כידוע לכם, חברי הכנסת, זקן בישראל חי מקצבה של 1,532 שקל לחודש כקצבת יסוד ועד ל-2,083 שקלים לכל היותר. חברי הכנסת, האם לא תודעו אז אם אספר לכם, שבכסף המשולם למשפחה אחת מתרובית אפשר להחזיק 25 קשישים במשך עשר שנים, או במילים אחרות — 250 שנות קצבה?

אבל אומרים לנו: זה מחיר השלום. אומרים לנו: זה המחיר כדי למנוע עימות עם יהודים. אבל, חברי הכנסת, אם זהו מחיר השלום — מי משלם אותו, ולמי הוא משתלם?

אם תושבי ימית, היושבים שם בין חמש לעשר שנים, הם קורבנות השלום וצריך לפצות אותם, מה על הבדואים, תושבי

הקריבו? לשם מה מס' השפחים שאנחנו מעלים פה, כאילו הם הלכו לשליחות בחלוצים? מלטפים את האגו שלהם. כל מי שעובד ויוצר בארץ הזאת, עובד ויוצר קודם כול לעצמו. יש לברך על כך שהוא עובד ויוצר, והפרס הוא פרי עמלו. שם היה להם פרי בשפע.

ראש הממשלה בגין דובר על כך, שאומרים עלינו שאנחנו אנטישמים. אומרים שאנחנו תאבי כסף. מסתבר שכסף זה העיקר. מפני שמי שנתן חיים בארץ הזאת לא קיבל סכומים כאלה. רק נכסים הנמדדים בשקלים כבדים, ואולי בדולרים, זה הפיצוי תמורת רכוש. שהרי מי שנתן את הנפש מעולם לא קיבל פיצוי מן הסוג הזה, גם לא זכה להילולה כזאת, גם לא זכה לשבחים ולתהילות כאלה ולחנופה כזאת, ולעלייה לרגל של שר, ועוד שר ועוד שר. האם אנשים ירצו לעבוד בארץ הזאת? אם אנשים יעבדו כל חייהם עבודה קשה עד אין סוף לא יגיעו למה שהממשלה הזאת נותנת כדי לשחרר את המושחתים האלה. למען מה? למען הרגיע את מצפונה, או למען התסס שם את המצב, כדי להראות לגויים כמה יקר כל שעל אדמה. של מי? יש לנו קושאן? אנחנו שואלים כל ערבי, שאנחנו עוקרים ממקום שישבו בו הוא, אביו ואביו אביו: איפה הקושאן הטורקי? ואם אין לו הקושאן, הטורקי — אנחנו לוקחים את האדמות לצורכי ציבור, למען ביטחון או למען שלום. איפה הקושאן שלנו? אין להם אפילו חוקה של עשר שנים לפי החוק הטורקי.

בני שליטא (הליכוד):

כבר אין חוקות כארץ.

שולמית אלוני (המערך):

את זה רציתי להוסיף. לכן הוספתי "לפי החוק הטורקי". גם זה אין להם. ופה בא השדר הזה, והממשלה נותנת.

בני שליטא (הליכוד):

אל תגידי "מושחתים", שולה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שודדים, צריך להגיד.

שולמית אלוני (המערך):

לך יש מושג שונה מאשר לי על "מושחת". מי שרוצה כימים אלה לקבל כפיצוי, בעד עבודה של חמש עד שמונה שנים, סכומים כפי שהם דורשים ותוך כדי כך הורס רכוש ומסוג גבול. הוא אדם מושחת, כי אין לו שום מחויבות לחברה כאן.

יוסי שריר (המערך):

מי שנעזר בעבודה ילדים ערבים הוא מושחת.

שולמית אלוני (המערך):

מי שנעשה מיליונר ומונה את המיליונים שלו מפני שעבדו שם ילדים בני עשר ואחת-עשרה — הוא, לדעתך, מושחת.

בני שליטא (הליכוד):

גם עובדי תמנע דודשים 350% פיצוי.

שולמית אלוני (המערך):

מי שדורש "פיצוי לתמורה" במדינה, שבה אין ארוחה חמה לילדים בבית-הספר, הוא מושחת. מי שמשחית את אורחות החיים שלנו כאן, זו ממשלה שוכנעת לשחיתות הזאת, למשיחיות, לסחיתות הכספים ולכל העמדת הפנים. הממשלה התחילה בהסכם של שלום, ועליה להאמין בשלום. עליה להסביר, שהתמורה הזאת כדאית, תשוכה ורצויה, ואדם יקבל בית תמורת בית, את כל ההוללים, נביאי השקר, יש לגרש משם. יש לנו צבא ויש ממשל צבאי. מדוע אינם סוגרים את הדרך

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כאשר מפכ"ל המשטרה התפנה מהתכתשות עם סגנו, הוא העניק ריאיון עיתונאי, שבו טען כי עקומת הפשיעה ירדה לראשונה בשנה האחרונה. באותה שעה שבה הסבו המנכ"ל והעיתונאי — שלא הקשה עליו בשאלות מציקות — והתבשמו מירידת הפשיעה, באותה שעה ממש התרחשו, ככל הנראה לא הרחק משם, שני מעשי שוד מזוינים, שלושה קשישים עונו ונשדדו, כ־12 דירות נפרצו ועוד כ־10 מכוניות נגנבו. אבל למפכ"ל המשטרה יש סטטיסטיקות, שאי אפשר להתווכח אתן.

זהו, רבותי חברי הכנסת, הקשר לימית: כאשר שרפת בתים, השתלטות על רכוש, פלישות וגנבה של מים ושמל, אינן נחשבות בעיניו של החוק ומבצעיהן מקבלים פרס של הגדלת הפיצויים, ברור שעקומת הפשיעה יורדת. חלוי אין מגדירים פשיעה.

בסיום דברי ברצוני להתייחס לאחר מאלה הרכים שניהלו את המשא-ומתן, והוא שר הביטחון. הוא חזר והכריז בכל הדומנות, כי פינוי חבליימית הוא "יום מר ונמהר", "טרגרדיה", ובכך הוא הזמין שוב ושבו דרישות גבוהות יותר ויותר. ואיני מדבר על האווילות שבכך, שניצוי הממשלה במשא-ומתן מעודד את הצד השני לדרוש יותר, וזאת משום שאני משוכנע שאין זו אווילת אלא מעשה מכון. שרון איננו מעוניין לפנות את ימית, והוא עושה כל מה שביכולתו כדי לטרפד את הפינוי. הוא מכין את "ההפתעה" הבאה בסדרת ההפתעות. איני יודע אם הממשלה אישרה את נסיעתו המפורסמת, הסודית, לאפריקה, שבה קשר קשר ידירות נוגעים ללב עם הרודן מוכוטו, אבל מפי שרי הממשלה ידוע, כי הממשלה לא אישרה את נסיעתו הנוכחית למצרים.

השר שרון הזמין את הכנסת לדרן בנושא — ואף הביע את דעתו על חשיבות הדיון — נסיעת הזיכרונות למצרים דרך היבשה, נסיעה שממנה חושש השר שריר, מן יגנוב לו השר שרון איזה הסכם חירות. השר שריר רמו בממשלה, שהשר שרון כבר ביצע בעבר מחול חירותי, ואילו השר קורפו פוחד שמא — — —

שר התחבורה ח' קורפו:
זה אינו כתוב אצלך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מפחד, אדוני שר התחבורה, שהוא ייקח לך איזה הסכם תעופה. מזה אתה מפחד, השר קורפו. ואנחנו, חברי הכנסת, פוחדים מהפתעה אחת. אנו פוחדים, כי אחרי שישלם הכסף על חשבון כל הקרצנים שמאיימים בהם בחינוך, ברווחה ובשיכון — לא יהיה פינוי. זו ההפתעה שמכינים לנו לקראת האביב. זהו אסונה של ימית, שנולדה בחטא, עם נזיפה על "הריגים" — וסופה בפשע, כשהחרג של אז הוא האחראי להריג.

זהו הטרגרדיה של כל הקשישים והמשפחות שישלמו מפייהם את הכספים למיליונרים השודדים מימית, כדי שיהיה להם מה להשקיע בבורסה וברעננה. לטרגרדיה שלהם אין כפי השר שרון או השר שמיר כל מלה טובה. הם הלוא עוסקים בעם ישראל, בארץ-ישראל, ביהודה ובשומרון, ואין להם זמן וראש לעיסוקים טכניים כאלה. ההיסטוריה לא תשפת אותם לפי הקצבה שהם משלמים לזקנים; יזכרו אותם כמי שמנעו עימות עם יהודים.

אין כוונתי להיכנס להיסטוריה, חברי הכנסת, ואני קורא לפנות את המתיישבים מימית גם בכוח, אם יש צורך, ולתת לכל

הנגב, היושבים בו מאות שנים? כמה קיבלו הבדואים כפיצוי על האדמות שהופקעו מהם לצורך בניית שדות התעופה? 56,000 שקל עבור 80 דונם אדמה מהסוג הטוב ביותר, ומתוך סכום זה חייב הבדואי לשלם 54,000 שקל לשני דונם בעיירת הבדואים המתוכננת. עבור כל עץ פרי, המפותח ביותר, קיבל 65 שקלים. עבור כל בית לבנים קיבל 50 שקלים למטר מרובע. ואני כבר אינני שואל איפה הצדק, כי לזעקה כזו, לצערי, אין הד כמעט. אלא שואל אני: היכן הדיניק? מה קורה כאן?

זאת ועוד, חברי הכנסת, יש אדם בשם אלון גלילי, שהוא מפכ"ל היחידה הירדועה לשמצה "הסיירת הירוקה". האיש הזה פועל מכוח סמכויות שניתנו לרשות שמורות הטבע ומינהל מקרקעי ישראל על-פי חוקים שמחוקק הבית הזה, ואדם זה מכריז באוזני עיתונאים, כי לדעתו חברי הכנסת אינם אלא חבר שקרנים, רמאים ובטלנים, המסתתרים מאחורי חסינויות, כדי שיוכלו לשקר. האיש הזה הוא האחראי להחרמה ולשחיתות של עדרי הבדואים ולהפעלת טרור ואלימות כלפיהם, כדי לטהר את השטח ו"לגאול את האדמות", כדבריו.

חברי הכנסת, כפי שאמרתי בהצעה לסדר-היום בנושא זה, חבליימית הוקם כאותו זמן שבו התפרצה ההתמרמרות של השכונות בצורת ההפגנות של "הפנתרים השחורים" ב־1971. ואז טענו, כי אין כסף לשכונות, לחינוך, לקשישים, אך בו בזמן הזרימו מיליונים ליישובו של חבליימית, והיום קורה אותו הדבר, אבל בסדר שונה: החבל המיותר, שכל הקמתו היתה חסרת טעם מלכתחילה, מפונה, ושוב בנושמה- אחת אנו שומעים אותה טענה: מצד אחד — אין כסף לחינוך, לשיכון, לשכונות, ומצד שני — יש מיליארדים לתשלום פיצויים.

למי ששאל, הטריד והחרים כל הזמן: "מה לכם, הפנתרים, ולהתנחלויות? מה הקשר בין מצוקה לבין מדיניות ההתנחלות בגדה?" — השבתי תמיד את התשובה הזאת, אבל עכשיו יש תשובה מן החיים, יש דוגמה בשטח.

חברי הכנסת, הסיפור הזה יחזור על עצמו — כפול ומכופל — כאשר יפנו כל היישובים בגדה המערבית. היום אנו קוראים על אפיקי ההשקעה שבהם זורמים כספי הפיצויים, או נכון יותר לקרוא להם בשם הנכון "כספי השוד מימית". עם זאת אנחנו שומעים על קבוצות של קבלנים ומתווכים פרטיים, הקונים דירות וחלקות קרקע לצורכי השקעה בגדה המערבית, ולא אחד מהם העז ואמר במפורש, כי מטרתו היא לקבל את הפיצויים שיגיעו לו כאשר יפונה השטח. במסגרת אותה "גאולת קרקעות", שהוכירה אותו שודר מ"הסיירת הירוקה", אין בחולים באמצעים, על-פי הידיעות, מצטיירת תמונה מפחידה של הפעלת אלימות וטרור על בעלי אדמות, כדי שימכרו את אדמותיהם, כצד מתווכי קרקעות, שאחד השמנים שבהם, כאשר נעצר בגלל החזקת כמות עצומה של זהב ומטבעות-חזר, חצי מיליון דולר — החלה התורוצות של אישים מהליכוד, מהממשל, לרבות סגן השר דב שילנסקי, שפנו למשטרה וזעקו כי מעצרו פוגע במבצע יישוב הגדה.

חברי הכנסת, מתי תעצרו סתרחת הטיורף הזאת? אין מדובר בכסף בלבד, אלא גם בחוק, בשלטון החוק, במתן פרס על הפרת החוק ורימולו.

חברי הכנסת, מפכ"ל המשטרה התפנה מהתכתשות עם סגנו — — —
הי"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת ביטון, יש לך שתי דקות אקסטרה. מעבר למכסת הזמן.

הנוכחית. אבל, רבותי חברי הכנסת, חלילה לנו מלהפוך את האנשים האלה למכוערים, לחוטאים, הם הלכו לשם משיצאה הקריאה של כולנו, הם הלכו לשם לפי צו, צו של האומה, הם הלכו לשם כי כולנו, או רוב-רובנו, סברנו שהאזור הזה הוא אזור ביטחון למדינת ישראל, וראוי וצריך להתיישב בו. היו אז, ודאי יש גם כיום, אחרים בתוכנו שלא סברו כך.

אבל הדבר הגרוע ביותר הקורה בנושא הפיצויים אינו שיעור הפיצויים, שגם הוא רע, אלא העובדה שהסיטו את כל הדיון והעבירו את כל התרפה והטילו אותה על המתיישבים, שעשו מעשה על-פי צו האומה, כי יש חרפה כתביעת פיצויים ובמשא-ומתן את פיצויים כפי שהוא מתנהל כיום, אבל חלילה לנו מלהפוך את זה להאשים בזה את אותם המינים וטובים שהלכו להתיישב שם על-פי צו שלנו, ואחריהם, חבלות פיצויים בלתי אפשריות יש בעוד מקומות, בכל מיני מקומות עבודה. אין הן טובות יותר.

יוסי שריד (המערך):

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אנשים מבוגרים הולכים רק על-פי צו מצפונם, הכרתם והבנתם. אינני רוצה להשתמש במלה דמגוגיה, אבל זו פראזה חלולה וריקה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

חבר הכנסת שריד, דעתך בעניין זה היתה בעבר אותה דעה. אני מעריך את דבריך, אבל אני יכול להגיד לך, שעם כל ההערכה, לך את הבלבולות, דעתך היתה שלא צריך להקים את חבלי-ימית, אבל אדם כמותי, שסבר שיש להקים את אזור ההתיישבות בחבלי-ימית ועשה למען העניין הזה, והיום עליו לקבל את ההחלטות הדמוקרטיות של מדינת ישראל, איננו יכול שלא להרגיש, שהאנשים הלכו לשם בצו מצפונם, משיצאה הקריאה של כולנו, אם נתעלם מיוצאי הדופן.

יוסי שריד (המערך):

אבל למה המדינה המסכנה של כולנו צריכה לשלם את מחיר נקיפות המצפון שלכם? זאת הבעיה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

הוויכוח הזה איננו ויכוח ביני לביני. אני מנסה לעשות אבחנה. אינני רוצה שאנשים הגרים באזורי התיישבות אחרים, שגם הם מקובלים כאזורי התיישבות וביטחון במדינת ישראל, על-פי צו תנועת וצו רוב עם ישראל, יקבלו כריקושת, בגלל מה שנעשה בפתח-תרפיח, בגלל ביזיון הפיצויים — זה ביזיון — תדמית של עוצר ישראל. כי זה מה שנוצר בציבור, זה מה שמתקבל אצל הנוער, ואני כל-כילי מתקומם נגד צורת הפיצויים הזאת. כי זה שהיה צריך לעשות הוא ללכת בדרך האחרת, וכפי שאמרתי, היא קיימת ומתממשת. כך צריך היה לעשות.

ואשר לפיצויים המשולמים, אין מה לומר עליהם. חברי הכנסת כבר אמרו הכול, כאן ובכלי התקשורת, בוועדת הכספים ובכל מקום אפשרי. אביא מכם פרטים רק מדי אחד. חשבון קטן, שעשו חברי כנסת בוועדת הכספים, מורה שב-60 מיליון לירות למשפחה מקבל אדם משכורת של חבר-כנסת לכל ימי חייו. בעצם אפשר היה לקחת את זה כמורל. זה המצב. ושלא תהיה שום אי-הבנה בעניין הזה. מה שקורה בעניין הפיצויים הוא חמור ביותר, אבל הוא חמור שבחמורים, כי בעזרתו מנגחים מערכת התיישבותית שלמה ומכערים אותה. ונגד זה אני מתקומם.

אינני יודע אם עתה הוא הזמן, אבל אין לי שום ספק שיש צורך לקרוא לאותם שהלכו לשם על-פי צו מצפונם ועל-פי קריאת העם הזה ולומר להם בצורה ברורה: הניחו את המיקוח

אחר מהם דירה תמורת דירה ותעסקוה, וגם זה אינני בטוח שמגיע להם. אני קורא לממשלה לחזור בה, ולהקצות את הסכום שיועד לפיצויים לתושבי ימית, כשיעור של 4.1 מיליארדי שקלים, לחינוך, לשיכון, לזוגות צעירים ולקשישים.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה רבה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, ואחריו — לחבר הכנסת שלמה הלל.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחר האירוע שהיה היום, לאחר האסון שהיה בשבת, אינני יכול בפתח דברי שלא לומר מלים מספר על מוסה חריף, בידעה שאומנם בעוד שבוע, ביום השבעה, תהיה אזכרה בכנסת. מרריך, שותף, יריר ורע היה לי מוסה חריף בשלושים שנה של הליכה משותפת בתלם של הקיבוץ ושל תנועת העבודה. גבר היה, מגידוליה של תנועת הנוער הישראלית החלוצית, מדרך נערץ בתנועת הנוער, שותף לדרך של התיישבות, אדם מאוזן בדעותיו, בעל כושר ביטוי ונהגה; איש של שמחת חיים ושמחת ציירה, חיק שובבות בעיניים. היה ידיד אישי בטוב וברע; איש שיחה נעים הליכות, בעל כושר ביטוי, יכולת כנוע וחוץ אימית. היה חבר של מעשים גדולים, שאיחד את התנועה המאוחדת עם הנוער העובד; חבר שאיחד את התנועה הקיבוצית, את הקיבוץ המאוחד עם איחוד הקבוצות והקיבוצים. הוא היה אדם עם יכולת אכזבה כין עיקר לטפ; מנהיג אמיתי שנקטף כאמצע דרכו. עוצמת הצער והאבל גדלה ללא נשוא על הילקחם של רעייתו מוריה ובנו חגי, אשר מוסה ואנו חבריו בה אהבנו והערבנו. עבורי האכזרה היא אישית בראש ובראשונה, ואין לי ניחומים. אעשה את כל אשר לאל ידי כדי להמשיך את דרכו ופועולתו הציבורית והתנועתית.

בימיו האחרונים בכנסת עסק מוסה חריף בנושא של פתח-תרפיח. והייתי רוצה, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, לומר לכם שיש גם דרך אחרת, דרך שמתממשת, דרך שהלכו בה שלושה יישובים וחצי, שני קיבוצים ומושב אחד. דרך הארץ עם כל הוויכוח שקיים בציבור הישראלי היא דרך דמוקרטית, ציבורית, נכונה, אשר מקבלת את ההחלטות הדמוקרטיות במדינת ישראל כדת וכדין, עם ההסכמה או אי-ההסכמה של חלק מהחברים אשר השתתפו בוויכוח בטרם נתקבלו ההחלטות.

שני קיבוצים של התנועה הקיבוצית המאוחדת, חולית וסופה, לאחר קבלת ההחלטה בכנסת זו על הסכם השלום והמערערים לביצועו, הכינו את תוכנית העבודה שלהם, הכינו את לוח הזמנים כמתואם להסכם השלום, הכינו את ביתם החדש במרחק של 12 ק"מ ממקום מושבם הנוכחי. היום הם עדיין בונים את ביתם, והם יסיימו לבנות את ביתם החדש בעוד שבועות אחדים. לוח הזמנים שלהם מתואם ומכוון. לא שאין להם ויכוחים, לא שכולם אימידי דעים עם המהלך, שחיבי ויתור על אזור הביטחון הזה. איש מהם אינו סבור שעשה משגה כהליכנו לפתח-תרפיח ובחתימתו ביישובי פתח-תרפיח, בסופה או בחולית. אבל כולם משוכנעים, כי לאחר שהתקבלה החלטה, יש לבצעה בצורה ציבורית נכונה.

חברי הכנסת, הדברים אינם קלים. קיבוצים רבים, לא בהכרח אלה המצולמים בכלי התקשורת כמלווים את התנועה לעצירת הנוסיעה, מלווים את העברתם של שני היישובים האלה לביתם החדש, כמו שגם תנועת המושבים בירא מלווה את המושב העובד לביתו החדש. לא כל המתיישבים הצליחו לעמוד במאמץ הבלתי-אפשרי כמעט של המשא-ומתן, כפי שזה נהל על-ידי הממשלה, הממשלה הקודמת והממשלה

איננה יודעת למשול, ואם היא איננה יודעת מה זאת דמוקרטיה ומה זה נוהל ציבורי, אזי אלה הנערים של תנועות הנוער הישראליות יראו לה את זה.

שבח וייס (המערך):
נעשה מיליציות שלום.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אין אלה מיליציות שלום, זה הצורך להגן על עניין שעוד יהיו לנו לגביו ויכוחים. הוויכוח על ארץ-ישראל עדיין לא נגמר, והדעות — בין של יוסי, בין של אחרים — עדיין קיימות, ולכל אחד יש חסריטים משלו. אבל אם כך מכערים את המערכת, לא תהיה שום אפשרות אחרת למערכת של תנועות הנוער, שהקימה את האזור הזה בצו מצפונה, אלא ללכת וללמד את הממשלה מהי דמוקרטיה ואיך צריך לנהל את הדברים כיאות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה רבה לחברי הכנסת אברהם כ"ץ-עוז.

חברי הכנסת, אני מצטער על שבנושא כל כך רציני, שמצא את ביטויו בכלי התקשורת, נשמעים הדברים בפני חמישה-ישיבה חברי כנסת בסך הכול, כאשר ביציעים נמצא יותר קהל מאשר חברי כנסת באולם.

שבח וייס (המערך):
כמו בכל הדיונים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני אומר את זה בצער רב.

יעקב גיל (המערך):
תשבח את אלה הנמצאים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
גמר הדיון, חברי הכנסת, יהיה ביום רביעי.

הישיבה הבאה תתקיים מחר, אם ירצה ה', בשעה 16:00.
ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:45.

על הפיצויים האלה, הפסיקו אותו. הרעה הנגרמת לעם הזה במקומות אחרים תמורה הרבה יותר מאשר ויכוח זה או זה. ואפילו אם יהיו שם ריב אחים ומכות בין יהודים, אפילו אם זה יקרה, יש דבר חמור יותר מזה, מה שקורה באזורים אחרים וההשלכה שיש לעניין זה עליהם.

אני סבור שעל הממשלה היה למשול כיאות מתחילת הדרך. לדאבוני, לממשלה הזאת לא היתה כנראה תפיסה של משמעות המערכת ההתיישבותית והצורך החינוכי, החינוכי, הציבורי והעיתודי של מדינת ישראל לעשות הכול, וככל שזה יעלה, למען העברתם של המתגייסים מן האזור ההוא לאזורים אחרים. וזה ניתן היה, וההוכחה שזה ניתן קיימת, כי חלק עשה את זה. היא צריכה היתה למשול והיא עדיין צריכה למשול. אין להעלות על הדעת, והדעת גם אינה חופסת, את הממדים הכספיים הבלתי-אפשריים, את התביעות שכל יום מתחדשות. כל יום יש איזה שהוא משא-ומתן קטן נוסף, או איזה שהוא סרד עודף שעדיין לא נגמר, והוא פותח את הוויכוח מחדש. והמחירים עולים, עולים ועולים.

רכותי חברי הכנסת, לאיש מאתנו או לרוב-רובנו כאן אין כמעט שום ספק שהמהלכים האלה היו מוטעים. ואת היתה שגיאה של הממשלה: הדרך שבה היא ניהלה את הדברים, הצורה שבה היא מנהלת אחם עד היום. את האזור הזה ואת היישובים האלה צריך יהיה לפנות, ללא שום ספק, בהתאם להסכם השלום.

ואני רוצה לומר דבר נוסף: מבחינה חינוכית הדברים האלה מגיעים למצב כזה, שגם אותם אנשים וגם אותה מערכת, שלא היתה מעורבת בעניין הפיצויים ובמשא-ומתן, הפכה להיות מעורבת. אם נגיע למצב, שבו "גוש אמונים" ימשיך לעשות את מה שהוא עושה היום, ייתכן שהממשלה תמצא את עצמה כמצב, שבו היא תאמר: ישחקו הנערים ההם, ואז, גם במערכת שאני יוצא ממנה — תנועות הנוער, או תנועה זו או זו — יקומו אלפים למען כך שהדברים האלה יהיו מסודרים ותואמים כל תפיסה הגיונית וציבורית. ואם הממשלה הזאת